

HALOTT MŰLT

Arnold Potterley professzor antik történelemből szerzett doktorátust. Önmagában ez még nem jelentett veszélyt. Azonban az a tény, hogy úgy is nézett ki, mint az antik történelem professzora, minden képzeletet felülmúló módon megváltoztatta a világot.

Ha Dr. Potterley történetesen széles állal és vállal, villogó tekintettel és némileg horgas orral rendelkezik, akkor Thaddeus Araman, a Kronoszkópiai Részleg igazgatója is helyesen cselekedett volna.

Azonban úgy alakult, hogy Thaddeus Araman egy visszafogott modorú egyénre nézett az asztala felett, aki fakó kék tekintetével sóvárogva viszonzta pillantását alacsony nyergű, gombszerű orra két oldaláról; kicsi, jól öltözött alakjára rápecsételheték volna, hogy „felvizezve”, legyen szó akár gyérülő, barna hajáról, akár konzervatív és középosztálybeli öltözékét kiegészítő, gondosan kikévelt cipőjéről.

Araman kedvesen így szólt:

– Ezúttal mit tehetek önért, dr. Potterley?

Potterley professzor halk hangon válaszolt, amely jól illett a megjelenéséhez:

– Azért jöttem önhöz, Mr. Araman, mert ön a kronoszkópiai vezető.

Araman elmosolyodott. – Nem egészen. Még felettem áll a Kutatási Világbiztos, és őfelette az Egyesült Nemzetek miniszter-generálisa. Mi több, mindketten a Föld független népeinek felelnek.

Dr. Potterley megrázta a fejét:

– Ők nem érdekeltek a kronoszkópiában. Azért jöttem önhöz, uram, mert már két éve próbálom megszerezni az engedélyt némi időbenezéshez – ami a kronoszkópia, ugye – az antik Karthágót vizsgáló kutatásomhoz kapcsolódóan. Nem sikerült ilyen engedélyt szerezni. A kutatási engedélyeim mind hitelesek. Intellektuális tevékenységeim során még sohasem fedeztek fel szabálytalanságot és...

– Biztos vagyok benne, hogy nincs szó szabálytalanságról – szólt közbe Araman csitítólag. Átpörgette a vékony másolati lapokat a mappában, amelyre Potterley nevét ragasztották. Az aktát a Multivac bocsátotta rendelkezésére, akinek roppant analóg elméje megőrzött minden feljegyzést az ágazatban. Amikor befejezik a megbeszélést, a lapokat meg kell majd semmisítenie, de akár percek alatt újra előállítható az egész iratköteg.

Miközben Araman a lapokat forgatta, Dr. Potterley halk, monoton hangon folytatta:

– El kell mondanom, hogy a problémám igen fontos. Karthágó antik kereskedővidék volt, amely elérte a lehetőségei csúcsát. A rómaiak előtti Karthágó állt a legközelebb ahhoz, amit az atom előtti Amerika antik analógiájának nevezhetünk, legalábbis ami a kereskedelemhez és általában véve az üzleti élethez való viszonyát illeti. A vikingek előtt innen származtak a legmerészebb tengerészek és felfedezők, és sokkal nagyobb eredményeket értek el e téren, mint a túlértékelt görögök.

– Karthágó megismerése igen hasznos lenne, de amit tudunk róla, azt a legeliszántabb ellenfeleitől, a görögöktől és a rómaiaktól származó írásokból következtettük ki. Karthágó sohasem írt, legalább a saját védelmében, vagy ha mégis, akkor azok a könyvek nem maradtak fenn. Ennek eredményeképpen a karthágóiak let-

tek a történelem kedvenc gonoszai, és talán igazságtalanul. Az időbenezés a helyükre rakhatja az eddigi ismereteinket.

Ennél jóval többet is mondott.

Araman fel sem nézett a másolati lapokból, úgy válaszolt:

– Tudnia kell, Dr. Potterley, hogy a kronoszkipia, avagy az időbenezés, ha úgy tetszik, bonyolult folyamat.

A félbeszakított professzor rámeredt:

– Csupán bizonyos kijelölt időpontokba és helyekre szeretnék vetni egy-egy pillantást.

Araman felsóhajtott. – Még néhány alkalom, vagy akár egyetlen alkalom is... Ez egy hihetetlenül kifinomult művészet. Ott van például a fókusz kérdése, hogy a megfelelő jelenetet lássuk és képben is tartsuk. Vagy a hang szinkronizálása, amelyhez teljesen független áramkörök kellenek.

– A problémám bizonyosan elég fontos ahhoz, hogy igazolja az erőfeszítések szükségességét.

– Igen, uram. Ez kétségtelen – szólt közbe Araman ismét. Egy kutatási probléma fontosságának tagadása megbocsáthatatlan sértés. – Azonban meg kell értenie, hogy mennyire hosszadalmas feladat akár a legegyszerűbb visszatekintés is. Emellett várakozók hosszú sora vezet a kronoszkipához, és még hosszabb sor várakozik a Multivacra, amely nélkülözhetetlen az irányításhoz.

Potterley boldogtalanul toporgott:

– Tényleg nem lehet tenni valamit? Már két éve...

– Ez elsőbbségi kérdés, uram. Sajnálom... Cigaretta?

A történész hátrahőkölt a kérdéstől, elkerekedett szemmel nézte a felé nyújtott csomagot. Araman meglepettnek tűnt, visszahúzta a dobozt az asztalra és úgy tett, mintha ki akarna venni egy szálat, de végül meggondolta magát.

Ahogy a cigaretta doboz eltűnt a szeme elől, Potterley a leplezetlen megkönnyebülés hangján sóhajtott fel. – Van bármi módja, hogy felülbírálják a kérdést és előbbre kerüljek a sorban, amennyire csak lehetséges? – kérdezte. – Nem tudom, hogyan magyarázzam el...

Araman elmosolyodott. Hasonló esetben egyesek pénzt ajánlottak, de természetesen ezzel sem jutottak előbbre. Így válaszolt:

– Az elsőbbségi kérdésekben számítógépes feldolgozással döntünk. Nincs rá mód, hogy önkényesen felülbíráljam ezeket a döntéseket.

Potterly mereven állt, teljes százhatvan centis magasságában. – Akkor további jó napot, uram!

– Jó napot magának is, Dr. Potterley. És fogadja őszinte sajnálatomat.

Odanyújtotta kezét, és Potterley röviden megfogta.

A történész kiment, és a csengő egy érintésére megjelent Araman titkárnője. A férfi átadta a mappát:

– Semmisítse meg ezeket!

Amikor ismét egyedül maradt, keserűen elmosolyodott. Egy újabb eset az emberi fajnak tett, negyedszázados szolgálatában. Tagadással szolgált.

Legalább ettől a fickótól könnyen megszabadult. Néha az egyetlen oldaláról kell nyomást gyakorolnia, de a támogatás megvonása is előfordult már.

Öt perccel később már el is felejtette Dr. Potterley-t. Később visszagondolva sem emlékezett rá, hogy megérezte volna a veszélyt.

Csalódottsága első esztendejében Arnold Potterley nem is érzett semmi mást, csak csalódottságot. Azonban a második esztendőben csalódottságából megszületett az ötlet, amely előbb megijesztette, azután lenyűgözte. Két dolog akadályozta meg, hogy megvalósítsa az elképzelést, de egyik akadály sem abból a kétségtelen tényből eredt, hogy maga a gondolat is igen etikátlannak számított.

Az elsőt az a nem szűnő remény képezte, mely szerint végül mégiscsak engedélyt kap a kormánytól és nem kell tennie semmit. Ezt a reményt az iménti meghallgatás oszlatta szét.

A második akadály korántsem a remény jelentette, hanem saját tehetetlenségének szomorú felismerése. Nem fizikusnak tanult és nem is ismert egyetlen fizikust sem, akitől segítséget kérhetett volna. Az egyetem fizika karán olyanok dolgoztak, akiket jól megtömték juttatásokkal és zavartalanul elmerülhettek a szakterületükben. A legjobb esetben meg sem hallgatják. A legrosszabb esetben pedig feljelentik intellektuális anarchiáért, és akkor elveszítheti még a karthágói kutatása alaptámogatását is.

Ezt nem kockáztathatta. Ugyanakkor, csupán a kronoszópia segítségével folytathatta munkáját. Enélkül akkor sem járt volna rosszabbul, ha elveszik tőle a támogatást.

Azonban ez a második akadály leküzdhetőnek tűnt, és ennek első jele egy héttel az Aramannal történt beszélgetés előtt bukkant fel, ám akkor még észrevétlen maradt. A tantestületi teázások egyike alkalmával jelent meg. Potterley soha nem hagyta ki ezeket az alkalmakat, mert kötelességének tartotta a részvételt, márpedig a kötelességeit mindig komolyan vette. Azonban a részvétel során már korántsem tartotta kötelességének, hogy könnyed beszélgetéseket folytasson vagy új barátokat szerezzen. Mértékletesen elkortyolt egy vagy két csészével, udvarias szavakat váltott a dékánnal vagy az osztály egy másik, épp jelen lévő vezetőjével, szűkösen kiért mosolyokkal ajándékozta meg a többieket, végül idejekorán távozott.

Ahogy általában véve, a legutóbbi teázás során sem szentelt volna figyelmet a csendben, kissé talán félénken a sarokban álldogáló fiatalembernek. Álmában sem jutott eszébe, hogy megszólítsa. Azonban a körülmények összjátéka meggyőzte, hogy ez egyszer a természete ellen cselekedjen.

Aznap a reggelinél Potterley-né komoran bejelentette, hogy ismét Laurellel álmodott; azonban Laurel ezúttal felnőtt, mégis háromesztendős gyermeki arcát viselte. Potterley professzor hagyta beszélni. Volt idő, amikor még küzdött az ellen, hogy a nő túl gyakran elmerüljön a múltban és a halálban. Laurel nem fog visszatérni hozzájuk, akármennyit álmodnak vagy beszélnek róla. Ám ha ez megnyugtatja Caroline Potterley-t, akkor hadd álmodjon és beszéljen róla.

Azonban, amikor aznap reggel Potterley bement az iskolába, azon kapta magát, hogy Caroline zagyvaságai hatással voltak rá. Még hogy Laurel felnőtt! Közel húsz éve halt meg, egyetlen gyermekük volt és azóta sem született másik. Azóta bármikor eszébe jutott, háromesztendős kislánként látta maga előtt.

Ezúttal így gondolkodott: ha még élne, már nem hároméves lenne, hanem közel huszonhárom.

Hirtelen azon kapta magát, hogy úgy gondol lányukra, mintha az eltelt időnek megfelelően fokozatosan felnőtt volna; végül elérte a huszonhárom éves kort. Nem egészen sikerült.

Ismét megpróbálta. Laurel sminkeli magát. Laurel fiúkkal jár el otthonról. Laurel... férjhez megy!

Ez vezetett hát oda, hogy felfigyeljen a fiatalemberre, aki kívül maradt a tanteszület tagjainak nyugodtan kerengő csoportján. Az a különös gondolata támadt, hogy minden bizonnyal egy ilyen fiatalember vette volna feleségül a lányát. Talán pont ez a fiatalember...

Laurel találkozhatott volna vele itt, az egyetemen, vagy egy este, amikor vacsorára hívták Potterley-ékhez. Érdeklődni kezdtek volna egymás iránt. Laurel biztosan szép lenne, és a fiatalember is jóképűnek számított. Sötét haj, keskeny arc és elszánt tekintet, könnyed testtartás.

Az erőtlen ábrándozás szertefoszlott ugyan, de Potterley azon kapta magát, hogy ostobán bámulja a fiatal férfit; korántsem idegenként, mint inkább lehetséges vőként néz rá. Azután akaratlanul is közeledni kezdett a másikhoz. Mintha önhipnózis hatása alatt állt volna.

Kinyújtotta kezét: – Arnold Potterley vagyok, történelem szakos. Maga még új itt, ugye?

A fiatalember enyhe meglepettséggel nézett rá és az itálával babrált, végül átvette a baljába, hogy jobbal fogadja a felkínált kezét:

– Jonas Foster vagyok, uram, új fizikatanár. Ebben a szemeszterben kezdtem.

Potterley bólintott: – Örömteli itt tartózkodást és sok sikert kívánok!

Itt a vége. Potterley-t kényelmetlen érzés térítette magához, zavarba ejtette a helyzet és arrébb ment. Egyszer visszapillantott a válla felett, de a kapcsolatuk csupán képzelgés maradt. A valóság ismét valóságosnak tűnt és a professzor megharagudott magára, amiért áldozatául esett a felesége ostoba ömlengésének.

Egy héttel később azonban, miközben Araman beszélt hozzá, ismét eszébe jutott a fiatalember. Fizikatanár. Új tanár. Talán megsüketült arra a néhány percre, amikor bemutatkoztak egymásnak? Lehet rövidzárlat a fül és az agy között? Vagy valamiféle öncenzúrát gyakorolt a kronoszkipiai vezetőnél esedékes meghallgatása miatt?

Az interjú azonban balsikerrel végződött, és Potterley azért nem fejtette ki részletesebben kérelmét, mert eszébe jutott a fiatalember, akivel összesen két mondatot váltott. Már-már nyugtalanította, hogy nem fogták rövidebbre a beszélgetést.

Miközben az autogiro expressz visszavitte az egyetemre, szinte azt kívánta, bár csak babonás lenne! Akkor megnyugtathatná magát a gondolattal, hogy a korábban jelentéktelennek tűnő találkozást a mindent tudó és számító Sors rendezte meg számára.

Jonas Foster nem számított újoncnak a tudományos életben. A doktorátusig vezető, hosszú és nehézkes út bárkit veteránná érlelt. A doktorátussal tanítani már csak afféle ismétlőoltásnak számított.

Így hát ő lett Jonas Foster, a tanár. A professzori méltóság még előtte állt, de máris kialakult valamiféle újdonsült kapcsolata más professzorokkal.

Egyrésztől, szavazni fognak a jövőbeni kinevezések ügyében. Másrésztől, egyelőre még nem tudta megmondani, hogy a dékán vagy esetleg az egyetem rektora a tanteszület melyik tagjára hallgat és melyikre nem. Nem tartotta magát felsőoktatási politikusnak és biztos volt benne, hogy nem is teljesítene jól ebben a szerepben – de nem látta értelmét hólyagosra rugdosni a saját hátsóját, csak hogy bebizonyítsa ezt magának.

Úgyhogy Foster odafigyelt erre a visszafogott modorú történészre, aki a maga rejtett módján mintha feszültséget sugárzott volna, és nem zárkózott el előle vagy húzódott félre tőle. Pedig ösztönösen ez lett volna az első reakciója.

Később is emlékezett Potterley-re, aki a teadélutánon (ezt egyébiránt csak nyugónak tartotta) lépett oda hozzá. A fickó két mondatot mondott mereven, némiképp üveges tekintettel, azután láthatóan meglepődve magához tért és elsietett.

Akkor Foster elcsodálkozott ezen, de azóta...

Potterley talán előre megfontolt szándékkal kereste vele a kapcsolatot, hogy beírja személyiségét Foster elméjébe, mint valami fura kacsa, amely hóbortos ugyan, de ártalmatlan. Ezután talán puhatolózni kezd a nézetei felől, nyugtalanító vélekedés után kutat. Már azelőtt meg kellett tegyék ezt, mielőtt megkapta ezt a kinevezést. De mégis...

Lehet, hogy Potterley komolyan gondolta a közeledést, esetleg őszintén nem is volt tudatában a tettének. Vagy akár teljesen tudatában lehetett; továbbra is fennállt az esély arra, hogy a professzor egy veszélyes gazember.

Foster mormolással húzta az időt:

– Nos, hát... – Ráadásképpen előhalászott egy csomag cigarettát is, meg akarta kínálni a professzort és maga is szívesen rágyújtott volna egyre, lehetőleg lassú mozdulatokkal.

Azonban Potterley rászólt:

– Kérem, Dr. Foster! Ne gyújtson rá!

Foster meglepődött:

– Bocsásson meg, uram!

– Nem, én sajnálom! Nem bírom a szagát. Egyéni probléma, elnézését kérem miatta.

Határozottan sápadtnak tűnt. Foster eltette a cigarettát.

Azonban neki hiányzott egy szál, ezért a könnyebb utat választotta az ügy lezárásához:

– Megtisztelő, hogy tanácsomat kéri mindezekben a dolgokban, Dr. Potterley, de nem vagyok otthon a neutrinikában. Ezen a területen nem nagyon értek semmiféle szakmai dologhoz. Még a véleményformálás is kívül áll a hatáskörömön, és őszintén remélem, hogy nem kíván részletekbe bocsátkozni.

A történész kimért tekintete megkeményedett:

– Hogy érti azt, hogy nincs otthon a neutrinikában? Még semmiben sincs otthon. Még nem kapott semmilyen támogatást, ugye?

– Ez az első szemeszterem.

– Tudom. Úgy vélem, még nem is kérelmezett semmiféle támogatást.

Foster félig elmosolyodott. Az egyetemen eltöltött három hónapja alatt még annyira sem sikerült formába öntenie a kutatási támogatási kérelmét, hogy odaadja egy tudományos-fantasztikus írónak, nemhogy a Kutatási Bizottságnak.

(Szerencsére a fizika kar igazgatója jól vette a dolgot:

– Szánjon rá elég időt, Foster! – mondta. – Rakja sorba a gondolatait! Bizonyosodjon meg róla, hogy tudja, merre akar továbbindulni és a kiválasztott ösvény hová fog vezetni, mert ha megkapja a támogatást, azzal formálisan is elismerik a szakterületét, amely így, tetszik vagy sem, el fogja kísérni a karrierje hátralévő részében. – A tanács eléggé banálisan hangzott, de Foster úgy vélte, a közhelyek gyakran tartalmazzák az igazság magvát.)

Foster így válaszolt:

– Tanulmányok és hajlam szerint inkább a hiperoptika felé húzok, illetve kisebb részben a gravitika felé. Így írtam le magam akkor is, amikor jelentkeztem erre az állásra. Talán hivatalosan még nem a szakterületem, de az lesz. Más nem lehet. A neutrínikát illetően pedig csak annyit mondhatok, hogy még soha nem tanulmányoztam a témát.

– Miért nem? – kérdezte Potterley.

Foster rámeredt. A történész pontosan azt a durva kíváncsiságot mutatta a szakterületével kapcsolatban, amely mindig, minden helyzetben irritáló. Saját udvariaságának határára érve kissé nyersen válaszolt:

– Az egyetemen nem tartottak kurzust neutrínikából.

– Te jó Isten, hát hova járt maga?!

– M.I.T. – felelte amaz halkán.

– És ott nem tanítanak neutrínikát?

– Nem. – Foster érezte, hogy elvörösödik, és védekezni próbált:

– Nagyon specializált tárgy alacsony értékkel. Talán a kronoszatópiának van némi értéke, de ez az egyetlen gyakorlati alkalmazása és ez is zsákutca.

A professzor mohón folytatta:

– Meséljen még erről, kérem! Tudja, hol találhatnék valakit, aki ért a neutrínikához?

– Nem tudok – felelte Foster nyersen.

Potterley ajkaira kiült egy keskeny, humortalan mosoly.

Foster vizsgozta, közben felismerte benne a megvetést, és eléggé ingerültté vált ahhoz, hogy kelletlen megjegyzést tegyen:

– Szeretnék rámutatni, uram, hogy átlépi a határt.

– Tessék?

– Csak közlöm, hogy mint történésznek az ön érdeklődése bármiféle fizika iránt, mármint a szakmai érdeklődése teljes mértékben... – szünetet tartott, mivel nem tudta rávenni magát, hogy kertelés nélkül kimondja a szót.

– Etikátlan?

– Ez a helyes szó, Potterley professzor.

– A kutatásaim ide vezettek – suttogta Potterley feszülten.

– Akkor a Kutatási Részleghez kellene mennie. Ha ők engedélyezik...

– Már voltam náluk és nem kaptam kielégítő választ.

– Akkor nyilvánvalóan más irányt kell keresnie. – Foster tudta, hogy mereven szabálykövetőnek tűnik, de nem akarta hagyni, hogy ez a fickó kikényszerítse belőle az intellektuális anarchia látszatát. Túlságosan is a pályafutása elején járt ahhoz, hogy ilyen ostoba módon kockáztasson.

A megjegyzés azonban látszólag hatással volt Potterley-re. A férfi minden figyelemzés nélkül és meglehetősen felelőtlenül ontotta magából a szavak záporát.

A tudósok, ezzel kezdte, csak akkor lehetnek szabadok, ha szabadon követhetik a bennük korlátlanul tomboló kíváncsiságot. A kutatás, így folytatta, ha előre megtervezett mintákba kényszerítik azok a hatalmak, amelyek kezükben tartják az erszény zsinórját, hamar rabszolgasággá válik és stagnálni kezd. Nincs ember, ezt is mondta, akinek joga lenne meghatározni egy másik ember intellektuális érdeklődését.

Foster hitetlenkedve hallgatta. A gondolatok egyike sem volt idegen számára. Hallotta őket az egyetemen eleget, amikor a diákok meg akarták botránkoztatni professzoraikat, és egyszer vagy kétszer maga is hódolt a szórakozás e formájának. Aki valaha is tanulmányozta a tudomány történetét, az tudta, hogy már sokan tápláltak ilyesfajta elképzeléseket.

Ugyanakkor, mégiscsak különösnek, szinte természetellenesnek tűnt, hogy a modern tudomány egy képviselője kiejthet a száján ilyen ostobaságot. Senki sem üzemeltethet egy gyárat úgy, hogy a munkások mindig a kedvük szerint cselekednek, avagy vezethet el egy hajót, miközben minden egyes matróz az ő esetleges és sokszor egymással ütköző elképzelése szerint próbálja kivenni a részét az elvégzendő munkákból. Teljesen bizonyos, hogy minden egyes területen léteznie kell egy ilyen központosított felügyeleti szervnek. Ha egy gyárnak vagy egy hajónak kedvező a rend és a megszabott irány, akkor miért lenne ez másképpen a tudományos kutatások intézményeivel?

Mondhatnánk, hogy az emberi elme minőségileg különbözik egy hajótól vagy egy gyártól, de az intellektuális fejlődés története pont az ellenkezőjét bizonyítja.

Amikor a tudomány még gyerekcipőben járt és az ismeretek java része vagy akár egésze is elfért egyetlen elmében, akkor még nem volt szükség megszabott irányra. A vak vándorlás feltérképezetlen területekre vezetett, és még véletlenül is újabb csodákat fedeztek fel.

Azonban, ahogy a tudás egyre csak növekedett, egyre több adatot kellett feldolgozni, mire szervezni lehetett egy-egy utat az ismeretlenbe. Az emberek specializálódtak. A kutatóknak szükségük van a könyvtárakra, mert önállóan nem tudták összegyűjteni a szükséges mennyiségű forrásanyagot, ahogyan valakinek biztosítania kellett az eszközöket is. Az egyéni kutatók helyét egyre inkább átvették a kutatócsoportok és az intézmények.

Ahogy az eszközök száma bővült, úgy növekedtek a kutatásokhoz szükséges összegek is. Már nincs olyan felsőoktatási intézmény, amelynek ne lenne szüksége legalább egy nukleáris mikro-reaktorra és legalább egy háromfokozatú számítógépre.

Egy magánszemély már évszázadokkal korábban sem volt képes önállóan finanszírozni a kutatásait. 1940-re már csak a kormány, a nagyobb vállalatok, a nagy egyetemek és a kutatóintézetek engedhették meg maguknak, hogy alap kutatásba fektessenek be.

1960-ra már a legnagyobb egyetemek is teljes egészében az állami támogatástól függtek, míg a kutatóintézetek életképtelenné váltak volna adókedvezmények és magántámogatás nélkül. 2000-re az ipari társulások a világkormány részévé váltak, így a kutatások finanszírozása és iránya természetes módon központosításra került a kormány egyik minisztériuma alatt.

Az egész természetes módon alakult így és végül egészen jó eredményre vezetett. A tudomány minden ágazata illeszkedett a köz valamely igényéhez, és az irányításuk zökkenőmentesen zajlott. Az utóbbi fél évszázad anyagi fejlődése épp eléggé hathatós érvként szolgált a tudomány stagnálásával kapcsolatos feltételezésekkel szemben.

Foster épp csak megpróbált megemlíteni valamit mindebből, de Potterley türelmetlenül leintette:

– Csak a hivatalos propagandát szajkózza. Épp a kellős közepén ül annak a példának, amely egyenesen szemben áll a hivatalos nézetekkel. Elhiszi, ha mondom?

– El sem tudom képzelni.

– Nos, miért mondta, hogy az időbenezés zsákutca? Miért nem fontos a neutrinika? Maga mondta ezeket. Sőt, kategorikusan kijelentette. Ugyanakkor soha nem tanulmányozta ez utóbbit. Kijelentette tudatlanságát a tárggyal kapcsolatban. Még csak nem is oktatták az iskolájában...

– Önmagában ez a tény talán nem támasztja eléggé alá az állításaimat?

– Ó, értem, szóval azért nem oktatják, mert nem fontos. És azért nem fontos, mert nem oktatják. Ön meglepszik ezzel az érveléssel?

Foster kezdett összezavarodni. – Így áll a könyvekben.

– Ennyi. A könyvek szerint a neutrinika nem fontos. A professzorai azért mondták ugyanezt, mert ők is ezt olvasták a könyvekben. A könyvek meg azért mondják ezt, mert a professzorok írták őket. De ki mondta, hogy ez a gondolat személyes tapasztalatból és tudásból ered? Ki kutatta ki? Ön ismer ilyen személyt?

Foster így válaszolt:

– Nem látom, hogy bárhová is tartana ez a beszélgetés, Dr. Potterley. Dolgom van...

– Csak még egy percet kérek. Csak szeretném, ha végiggondolna valamit. Lásuk, maga szerint hogy hangzik az, hogy a kormány aktívan elfojtja a neutrinikai és kronoszkópiai alap kutatásokat? Vagy az, hogy akadályozza a kronoszkópiai alkalmazást.

– Teljességgel lehetetlen, uram!

– Miért? Megtehetik. Ott van a maga központilag irányított kutatása. Ha elutasítják a tudomány bármely területének támogatását, az a terület elsorvad. Megölték a neutrinikát. Megtehetik és meg is tették.

– De miért?

– Nem tudom, miért. Szeretném, ha maga találná meg a választ. Magam is megkeresném, de nem tudok hozzá eleget. Azért jöttem magához, mert maga még fiatal, az ismeretei frissek. Vagy máris megkövesedtek az intellektuális artériái? Már nincs önben semmi kíváncsiság? Nem akarja tudni? Nem akar válaszokat?

A történész feszülten bámult Foster arcába. Az orruk alig néhány hüvelyknyire volt egymástól, és a fizikus annyira elveszett a gondolataiban, hogy eszébe sem jutott hátrébb húzódni.

Joga lett volna rendre utasíttatni Potterleyt. Ha kell, ki is dobathatta volna.

Nem a kor vagy a pozíció iránti tisztelet akadályozta meg ebben. Nem is az, hogy Potterley érvei meggyőzték volna. Sokkal inkább valamiféle egyetemi büszkeségről volt szó.

Miért nem tartott az M.I.T. neutrinika-kurzust? Ha már itt tartunk, felmerült benne a kétely, hogy a könyvtárban tartottak neutrinikai témájú köteteket. Emlékezete szerint egyetlen egyet sem látott.

Nem gondolkodott rajta tovább.

Ez pedig a romlás felé taszította.

Caroline Potterley valaha vonzó nő volt. Bizonyos alkalmakkor, például vacsorák és egyetemi fogadások esetén jelentős erőfeszítéssel ugyan, de még elő lehetett csalogatni az egykori vonzerő maradványait.

Azonban a hétköznapiokon a feleség összeesett. Ezt a szót használta magára önutálatának pillanataiban. Az évek múlásával kikerekedett valamelyest, de petyhüdségét nem igazán a súlyfelesleg okozta. Inkább mintha az izmai feladták és elernyedtek volna, amitől csoszogva járt, álla alatt toka és szeme alatt táskák növekedtek. Még őszülő haja is inkább tűnt megfáradtnak, mintsem egyszerűen csak drótszerűnek. Mintha attól egyenesedett volna ki, hogy végül megadta magát a gravitációnak.

Caroline Potterley megpillantotta magát a tükörben és elismerte, hogy nincs jó napja. Az okát is tudta.

Ismét Laurelről álmodott. A furcsa Laurelről, a felnőttől. Azóta nyomorultul érezte magát.

Már bánta, hogy elmondta Arnoldnak. Férje semmit sem mondott rá – egy ideje már semmit sem mondott rá –, de Caroline tudta róla, hogy bántja a dolog. Azután a reggel után napokig visszahúzódozó volt. Lehet, hogy csak azért, mert készült arra a fontos megbeszélésre azzal a nagy kormányhivatalnokkal (folyton azt mondogatta, hogy nem is számított sikerre), de lehet, hogy mégis az álom miatt.

Régen jobb volt, amikor még élesen rákiáltott, hogy:

– Hagyd elmenni a holtakat, Caroline! A szavak nem hozzák vissza, ahogy az álmok sem!

Mindkettejüknek rossz volt. Szörnyen rossz. Caroline nem volt otthon és azóta is büntudatot érzett emiatt. Ha otthon maradt volna, ha nem megy el vásárolni feleslegesen, pusztán szórakozásból, akkor mindketten ott lettek volna. Az egyikük biztosan megmenthette volna Laurelt.

Szegény Arnoldnak nem sikerült. Isten legyen a tanúja rá, hogy megpróbálta. Ő maga is majdnem odaveszett. Kintől botladozva, félvakon jött ki az égő házból, fuldoklott a füsttől és a karjai közt tartotta a halott kislányt.

A rémálom ezzel kezdődött és sohasem foszlott szét teljesen.

Arnold lassan kagylóhéjat növesztett maga köré. Felvett egyfajta halk szavú visszafogottságot, amelyen semmi sem törhetett át. Szinte puritánná vált és felhagyott kisebb bűneivel is, mint amilyen a cigarettázás vagy az időnkénti profán felkiáltásokra való hajlam. Megkapta a támogatást Karthágó történetének újbóli felfedezéséhez és beásta magát a munkájába.

Caroline próbált segíteni neki. Referenciaanyagok után kutatott, legépelte és mikrofilmre vette a jegyzeteit. Azután hirtelen ennek is vége szakadt.

Egyik este hirtelen felpattant az íróasztal mellől, épp csak elért a fürdőszobáig, mielőtt előtört belőle a félig megemésztett vacsora. Férje zavarodottan és aggodalommal telve követte.

– Mi baj, Caroline?

Kellett egy korty brandy, hogy erőre kapjon. Válasz helyett visszakérdezett:

– Tényleg igaz? Amit csináltak?

– Kiről beszélsz?

– A karthágóiakról.

A férfi rábámult és ő kitalálta a tekintetéből. Nem bírta kimondani.

A jegyzetekből kiderült, hogy a karthágóiak Molochot imádták egy üreges bronzbábvány formájában, amelynek a hasában kemence lángolt. Nemzeti válság idején összegyűltek a papok és a nép, majd a megfelelő ceremónia és litániák kíséretében élő csecsemőket vetettek a tűzbe.

Édességet kaptak, csak hogy a rettegő sírás ne tegye tönkre az áldozat hatékonyságát. Miközben a lángok martalékává váltak, dobszóval nyomták el a sikolyokat. A szülők is jelen voltak, mi több, megdicsőültek azáltal, hogy istenük kedvére való áldozatot hoztak...

Arnold Potterley sötéten nézett rá. Azt mondta, gonosz hazugság az egész, amelyet Karthágó ellenségei terjesztettek el. Figyelmeztetnie kellett volna. Az ilyen propagandista hazugságok már akkoriban is gyakoriak voltak. A görögök szerint az ősi héberek levágott szamarfejnek hódoltak a legbelső szentélyeikben. A rómaiak szerint a korai keresztények mindenkit gyűlöltek és gyerekeket áldoztak a katakombákban.

– Akkor nem tettek ilyet, ugye? – kérdezte Caroline.

– Biztos vagyok benne, hogy nem. A korai föníciaiak talán igen. Az emberáldozat gyakori volt a primitív kultúrákban. Azonban Karthágó korántsem volt primitív a fénykorában. Az emberáldozat gyakran átengedte a helyét olyan szimbolikus cselekedeteknek, mint például a körülmetélés. Akár tudatlanságból, akár rosszindulatból, de a rómaiak és a görögök összekeverhettek valamilyen karthágói szimbolizmust az eredeti rituáléval.

– Biztos vagy ebben?

– Nem lehetek teljesen biztos, Caroline, de amint elegendő bizonyítékom lesz, kérvényt nyújtok be kronoszkópia használatára. Az egyszer s mindenkorra eldönti majd a kérdést.

– Kronoszkópia?

– Időbenzés. Ráfókuszálhatunk az ősi Karthágóra valamelyik krízise idején, például amikor Scipio Africanus partra szállt Krisztus előtt 202-ben. A saját szemünkkel láthatjuk, hogy mi történik. És akkor meglátod, hogy igazam van.

A nő vállára tette a kezét és bátorítón mosolygott, de Caroline ezután két héten keresztül minden egyes éjjel Laurelról álmodott, és soha többé nem segített a Karthágó-projektben. Férje sem kérte erre.

Ezúttal azonban össze akarta szedni magát, mire Arnold hazaér. Férje felhívta, miután visszaért a kisvárosba, és elmondta, hogy a meghallgatása a kormány emberénél a várakozásai szerint alakult. Ez balsikert jelentett, ám a depresszió sokatmondó árnya eltűnt a férfi hangjából, és az arckifejezése is inkább nyugodt volt, mintsem közönyös a monitoron. Még el kellett intéznie valamit, így mondta, mielőtt hazatér.

Ez azt jelentette, hogy későn jön, de nem baj. Egyikük sem ragaszkodott az évésidők betartásához; nem nagyon törődtek vele, hogy mikor melyik félkész ételt veszik ki a fagyasztóból, vagy mikor indítják be az önmelegítő mechanizmust.

Amikor megérkezett, meglepte Caroline-t. A viselkedésében nem maradt semmi kelletlenség. Kötelességtudóan megcsókolta és elmosolyodott, levette a kalapját és megkérdezte, hogy jól érezte-e magát a távollétében? Szinte minden tökéletesen normálisnak tűnt. Szinte.

A nő már rég megtanulta, hogyan olvasson az apróságokból, és látta, hogy a férfi sietősen, majdnem kapkodva mozog. Az alig észrevehető jel éppen eleget mutatott férje feszültségéből.

Rákérdezett:

– Történt valami?

A férfi így válaszolt:

– Holnapután vacsoravendégünk lesz, Caroline. Han nem bánod.

– Nem hát. Ismerem az illetőt?

– Nem. Egy fiatal tanár. Új még. Beszélgettem vele. – Hirtelen odafordult és megfogta a felesége karját, így tartotta egy pillanatig, majd zavartan elengedte, mintha maga az érzelmi megnyilvánulás nyugtalanította volna.

– Alig bírtam eljutni hozzá – folytatta. – Képzelheted! Micsoda borzasztó, borzasztó módon igába hajtottuk a fejünket mind! Már egyenesen ragaszkodunk a zablánkhoz.

Potterley-né nem volt biztos benne, hogy teljesen érti, de már egy éve figyelte, ahogy férje egyre inkább fellázad; lépésenként ugyan, de egyre merészebb hangnemben kritizálta a kormányt. – Nem beszéltél neki ostobaságokat, ugye? – kérdezte az asszony.

– Miféle ostobaságokra gondolsz? Csak megkértem, hogy foglalkozzon a neutrinikával.

Caroline számára a „neutrinika” csak öt szótag értelmetlen kapcsolatának hangzott, de úgy sejtette, lehet valami köze a történelemhez. – Arnold, nem szeretem, amikor ezt műveled! Elveszíted az állásodat! Ez...

– Intellektuális anarchia, kedvesem – szakította félbe a férfi. – Ez a pontos kifejezés. Jól van hát! Anarchista vagyok. Ha a kormány nem engedi, hogy előbbre lépjek a kutatásomban, akkor nekem kell módot találnom rá. És ha megmutatom az utat, mások is követni fognak... Az sem számít, ha mégsem. Csak Karthágó számít és az emberi tudás. Te és én nem.

– De hát nem is ismered ezt a fiatalembert! Mi van, ha a Kutatási Bizottság ügynöke?

– Nem valószínű és hajlandó vagyok kockáztatni. – Jobb kezét ökölbe csukta és megdörzsölte a bal tenyerével. – Már az én oldalamon áll. Ebben biztos vagyok. Nem tehet róla, mellém kellett állnia. Felismerem a tudományos kíváncsiságot, ha meglátom egy ember szemében, az arcán vagy a viselkedésében. Egy megszelídített tudósnek olyan ez, mint egy halálos betegség. Még ma is beletelik némi időbe, mire sikerül kikúrálni, és a fiatalok annyira sérülékenyek... Ó, miért is állnánk meg? Miért ne építenénk meg a saját kronoszópunkat és küldenénk el a kormányt a...

Hirtelen abbahagyta, megrázta a fejét és elfordult.

– Remélem, minden rendben lesz – jegyezte meg Potterley-né, miközben végtelen bizonyossággal érezte, hogy valószínűleg semmi sem lesz rendben, ettől pedig előre féltetni kezdte férje professzori státuszát és öregkoruk anyagi biztonságát.

Ő volt az egyetlen, akit szinte erőszakosan gyötört a balsejtelem. Valamiféle túlságosan is baljós sejtelem.

Jonas Foster közel fél óra késéssel érkezett meg Potterley-ék házához, amely az egyetemvároson kívül állt. Egészen az indulása pillanatáig nem tudta teljes bizonyossággal eldönteni, hogy eleget akar-e tenni a meghívásnak. Azután az utolsó pillanatban úgy találta, hogy nem tudja rávenni magát a társas szokások elleni vétekre, amelyet egy vacsorameghívás adott időpontja előtt egyetlen órával való elutasítása jelentett volna. Na meg, a kíváncsiság is meglehetősen furdalta.

Maga a vacsora végeérhetetlenül hosszúnak tűnt. Foster étvágytalanul evett. Potterley-né szórakozottan bambult, csak egyszer riadt fel, hogy megkérdezze, megházasodott-e már, és udvariasan rosszallását fejezze ki a nemleges válasz hallatán.

Dr. Potterley semleges kérdéseket tett fel a szakmai előéletével kapcsolatban és ki-mérten bólogatott a feleletekre.

Az egész találkozás megfontoltan nehézkesnek – egyszóval unalmasnak – bizonyult. Foster teljesen ártalmatlannak tartotta a professzort.

Az utóbbi két napban csak róla olvasott. Persze csak esetlegesen, szinte lopva. Nem zavarta, ha meglátják a társadalomtudományi könyvtárban. Végül is, a törté-nelem afféle határesetnek számított és a hétköznapi emberek közül is sokan olvas-tak történelmi témájú könyveket pusztán a szórakozás, esetenként a művelődés kedvéért.

Ugyanakkor egy fizikus nem tartozott a „hétköznapi emberek” közé. Ha elkez-d történelmet olvasni, a végén még furcsának tartják, és ez olyan biztos, mint a rela-tivitás. Némi idő elteltével a fizika kar igazgatója felteheti magának a kérdést, hogy az új tanár vajon valóban a „megfelelő ember a feladatra”?

Emiatt volt annyira óvatos. Csak az elkülönítettebb fülkékben ült le, és mindig lehajtva tartotta a fejét, ha szokatlan órában ment be vagy ki.

Kiderült, hogy Potterley professzor már három könyvet és több tucatnyi cikket írt az antik mediterrán világról, és a legutóbbi cikkei (mind a Történelmi folyóirat hasábjain jelent meg) egytől-egyig a rómaiak előtti Karthágóval foglalkoztak, ro-konszenvező nézőpontból.

Legalább ez egybevágott a történész sztorijával és valamelyest eloszlatta Foster gyanúját... Mégis úgy érezte, hogy sokkal bölcsebb és biztonságosabb lett volna, ha kezdettől fogva negligálja az egész ügyet.

Egy tudósnek nem kellene túlságosan kíváncsinak lennie, gondolta keserű elé-gedetlenséggel. Veszélyes tulajdonság.

Vacsora után Dr. Potterley átvezette a dolgozószobájába, de a küszöbnél megáll-tak. A falakat mindenhol könyvek borították.

Nemcsak mikrofilmen. Persze voltak filmek is, de a fiatalember jóval több köny-vet látott – papírra nyomtatott könyveket. Egészen eddig a pillanatig el sem tudta képzelni, hogy ilyen sok könyv maradt olvasható állapotban.

Ez zavarta. Miért tartana bárki is ennyi könyvet az otthonában? Az egyetem könyvtárában biztosan mind megvolt, vagy a legrosszabb esetben a Kongresszusi Könyvtár rendelkezhetett velük, ha valaki esetleg vette azt a minimális fáradságot, hogy kikölcsönzi a mikrofilmet.

A házi könyvtárat valamiféle titokzatosság lengte be. Valahogy a pusztá léte is in-tellektuális anarchiát árasztott. Ez az utolsó gondolat különösmód megnyugtatta. Inkább legyen Potterley egy autentikus anarchista, mintsem valami színjátészó pro-vokátor-ügynök.

Ettől kezdve az órák sebesen és meglepetésekkel telve rohantak el mellettük.

– Látja – kezdte Potterley tiszta, indulatoktól mentes hangon –, annyi az egész, hogy találni kell valakit, ha lehetséges ez egyáltalán, aki valaha is használt kronosz-kópiát a munkája során. Természetesen, nem kérdezősködhetem nyíltan, hiszen ez egy engedély nélküli kutatás lenne.

– Igen – felelte Foster szárazon. Meglepte, hogy egy ilyen apró probléma máris megakasztotta a férfi előrehaladását.

– Csak közvetett módszereket alkalmaztam...

Ez valóban megtörtént. Fostert lenyűgözte a hatalmas mennyiségű szakirodalom, amely az antik mediterrán kultúra apró, de vitatott pontjaival foglalkozott, és amely olyan megjegyzéseket csalt elő belőle, mint például:

– Természetesen, sohasem vettem hasznát a kronoszkópiának... – vagy:

– A kronoszkópia használatára vonatkozó kérelmem még függőben van, és egyelőre nem tűnik valószínűnek, hogy elfogadják...

– Nem kérdezősködöm vaktában – szól közbe Potterley. – A Kronoszkópai Intézet havonta megjelentet egy vékony kiadványt, amelyben a múlttal kapcsolatos cikkeket tesznek közzé, miután időbenézással igazolták a bennük felsorolt tényeket. Mindig csak egy vagy két cikket.

– Elsősorban a cikkek trivialitása tűnt fel, az unalmasságuk. Miért élveznek ezek a kutatások prioritást az enyémmel szemben? Leveleket írtam azoknak, akik a legnagyobb valószínűség szerint olyan irányban végeznek kutatásokat, mint amiről ezekben a kiadványokban írtak. Ahogyan már említettem, egységesen azt válaszolták, hogy nem használtak kronoszkópot. Menjünk át ezen pontról-pontra!

Végül Foster már beleszédült a professzor aprólékosan összegyűjtött részleteibe, de valahogy sikerült kinyögnie:

– De miért?

– Nem tudom, miért – válaszolta Potterley –, de van egy elméletem. Az eredeti kronoszkópot Sterbinski találta fel – látja, ennyit még én is tudok –, és jelentős nyilvánosságot kapott. Azután a kormány átvette az eszközt és úgy döntött, hogy elsorvasztja azokat a kutatásokat, amelyekhez szükség lehet a gépezet használatára. Azonban ettől az emberek kíváncsiak lesznek rá, hogy miért nem használhatják. Így lett bűn a kíváncsiság, Dr. Foster.

A fizikus egyetértett vele gondolatban.

– Azután képzeljük el, milyen hatással lehet – folytatta Potterley –, ha úgy tesznek, mintha használták volna a kronoszkópot! Akkor többé nem lenne misztikus, inkább hétköznapi dologgá válna. Többé nem lehetne az igazolt kíváncsiság tárgya, vagy vonzó téma bármiféle kíváncsiskodó számára.

– Maga mégis kíváncsi rá – mutatott rá Foster.

Potterley nyugtalannak tűnt. – Az én esetem más – vágta rá ingerülten. – Meg kell tennem valamit és nem hódolok be annak a nevetséges rendszernek, amely megakadályoz ebben.

Egy kicsit paranoid is, gondolta Foster komoran.

Paranoid vagy sem, mégis talált valamit. Már a fiatal tanár sem tagadhatta, hogy valami különös dolog folyik a neutrínikával kapcsolatban.

De mit akart Potterley? Fostert még mindig zavarta ez a kérdés. Ha a professzor nem a tudományhoz való etikai hozzáállását tesztelte, akkor mégis mit akart?

Foster megpróbálta logikai alapon összerakni. Mit tenne egy enyhén paranoiás intellektuális anarchista, ha kronoszkópot akar használni és meg van győződve róla, hogy a felsőbb erők álltak az útjába?

Tegyük fel, hogy rólam van szó, gondolta. Én mit tennék?

Lassan válaszolt:

– Lehet, hogy nem is létezik a kronoszkóp?

Potterley megriadt egy pillanatra, majdnem rés nyílt általános nyugalmának páncélján. Foster úgy érezte, mintha egy pillanatra elkapott volna valamit a tekintetében, ami egy cseppet sem hasonlított nyugalomra.

Azonban a történész visszanyerte lelki egyensúlyát és így válaszolt:

– Ó, nem, biztos, hogy van valahol egy kronoszkóp.

– Miért lenne biztos? Láttam? Én nem láttam. Talán ez a magyarázat mindenre. Talán nem is csak távol akarnak mindenkit tartani a kronoszkópjuktól. Lehet, hogy nincs kronoszkópjuk.

– De Sterbinski élt. Épített egy kronoszkópot. Ez mindenképpen tény.

– Legalábbis a könyvek szerint – felelte Foster hűvösen.

– Idehallgasson! – Potterley szó szerint odanyúlt és megragadta a fiatalember karját. – Szükségem van a kronoszkópra. Használnom kell. Ne mondja nekem, hogy nem is létezik! Azt fogjuk tenni, hogy kitanuljuk a neutrínikát és...

Potterley kihúzta magát és nem folytatta.

Foster kiszabadította a karját. Nem kellett befejezni a mondatot, ő is kitalálta a végét:

– Építeni akar egy kronoszkópot?

Potterley savanyú képet vágott, mintha nem akarta volna szavakba öntve hallani az elképzelését. Azonban csak ennyit válaszolt: – Miért ne?

– Mert lehetetlen – felelte Foster. – Ha hihetek az olvasmányaimnak, akkor Sterbinskinek húsz évébe került megépíteni a gépét és több millió dollár támogatást kapott hozzá. Azt hiszi, hogy mi ketten újra tudjuk alkotni a szerkezetet illegálisan? Tegyük fel, hogy lenne rá időnk, pedig nincs, és tegyük fel, hogy elég információt találok a könyvekben, amit pedig kétlek, de akkor is honnan szerzünk pénzt és felszerelést? Az Isten szerelmére, a kronoszkóp megtölt egy ötemeletes épületet!

– Akkor hát nem számíthatok a segítségére?

– Tudja mit? Van rá mód, hogy kutatásba kezdjek...

– Hogyan? – kérdezte Potterley izgatottan.

– Ne törődjön vele! Nem fontos. De talán képes vagyok elég információt szerezni és ki-deríteni, hogy a kormány módszeresen elfojtja a kronoszkópos kutatásokat vagy sem. Megerősíthetem az eddigi bizonyítékait, vagy talán meg is cáfolhatom őket. Nem tudom, mi haszna lenne bármelyikből is, de csak ennyit segíthetek. Ennél többet nem tehetek.

Potterley figyelte, ahogy a fiatalember végül távozik. Haragudott magára. Miért hagyta, hogy óvatlanná váljon? Így a fickó kitalálhatta, mit gondol a kronoszkóppal kapcsolatban. Elhamarkodta.

Csak azt nem értette, a bolond kölyök miért jutott arra a következtetésre, hogy a kronoszkóp nem létezik.

Muszáj léteznie. Szükségszerűen. Mi értelme azt mondani, hogy nem létezik?

És miért ne lehetne építeni még egyet? A Sterbinski óta eltelt ötven évben is fejlődött a tudomány. Csak a megfelelő tudást kell megszerezniük hozzá.

Hát akkor hagyjuk a fiatalembert, hadd szerezze meg azt a tudást! Hadd higgye, hogy egy kis gyűjtögetés minden, amit tehet. Ha egyszer az anarchia útjára lépsz, már nincsenek korlátok. Ha a fiút nem vezeti belső késztetés, akkor már az első lépés is hiba volt, nem kell erőltetni a folytatást. Potterley biztos volt benne, hogy ő maga nem habozna akár zsarolni is, ha kell.

A professzor még utoljára integetett egyet, azután felnézett. Eleredt az eső.

Minden bizonytal! Zsarol is, ha kell, de már nem állíthatták meg.

Foster végigkormányozta autóját a kisváros kopár külterületén, észre sem vette az esőt.

Ostoba volt, korholta magát, de nem hagyhatta szó nélkül a dolgokat. Tudni akarta. Átkozta fegyelmezetlen kíváncsiságát, de tudnia kellett a választ.

De nem akart tovább menni Ralph bácsinál. Minden létező dologra megesküdött, hogy Ralph bácsinál megáll. Így nem lesz bizonyíték ellene – nem lehet igazi bizonyíték. Ralph bácsi diszkrét marad.

Titokban valamelyest szégyellte Ralph bácsit. Részben óvatosságból nem említette meg őt Potterley-nek, részben mert nem akarta látni a megemelkedő szemöldököt és az elkerülhetetlen félmosolyt. A tudományos írók, bármennyire is hasznosnak tartották őket, nem férhettek hozzá a tálhoz, nekik csak megvető lenézés jutott. Az a tény pedig, hogy több pénzt kerestek, mint a kutatók, természetesen csak tovább mélyítette az ellentéteket.

Volt idő, amikor még kényelemből lett valaki tudományos író. Nem kellett hozzá nagy műveltség vagy specializáció. Mindennek következtében a jó tudományos író gyakorlatilag mindenhez értett... Ralph bácsit pedig a legjobbak között tartották számon.

Ralph Nimmo nem rendelkezett diplomával és ezt büszkén emlegette. – Egy diploma – mondta egyszer Jonas Fosternek, amikor még mindketten jóval fiatalabbak voltak –, az első lépés egy tönkrement országúti lejtőn. Nem akarsz elpocsékolni, úgyhogy dolgozol még rajta és megszerzed a doktorit. A kutatás során alapos tudatlansággal vétezed fel magad a világ minden dolgával kapcsolatban, kivéve a semmi egyetlen kis alágazati szilánkját.

– Másrésztől, ha gondosan védelmezed elmédet és egészen felnőttkorodig tisztán tartod az információ mindenféle piszkától, csupán intelligenciával töltöd fel és csak a tiszta gondolkodás terén képzéd tovább, akkor hatékony eszköz áll majd rendelkezésedre és akár még tudományos íróvá is válhatsz.

Nimmo huszonöt évesen kapta az első megbízatását, miután befejezte tanulmányait és három hónapot sem töltött a területen. Kapott egy zsinórral összefogott kéziratot, amelynek a nyelvezete némi gondos elmélyedés és tehetséges találgatás nélkül a legműveltebb olvasó számára sem csillantotta fel a téma megértésének lehetőségét. Nimmo szétszedte és újra összerakta (kellett hozzá öt hosszú és kimerítő megbeszélés a biofizikus szerzőkkel), közben feszes és jelentőségteljes nyelvezettel, kisimított stílussal áldotta meg.

– Miért ne? – válaszolta megengedően unokaöccsének, aki azzal válaszolt diplomaundorára, hogy lehordta, amiért kész a tudomány szélén ténferegni. – A széle is fontos. A te tudósaid nem tudnak írni. Miért kellene tudniuk? Sakk-nagymesternek vagy virtuóz hegedűművésznek sem kell lenniük, akkor miért várnánk el tőlük, hogy egymáshoz tudják illeszteni a szavakat? Miért ne bízzuk ezt is a terület szakértőjére?

– Te jó Isten, Jonas, olvasd el a száz évvel ezelőtti szakirodalmat! Ne foglalkozz a ténnyel, hogy az a tudomány már lejárt, így a használt fogalmak egy része is lejárt. Csak próbáld meg elolvasni és találni benne valami értelmet! Nyelvtörő és amatőr. Haszontalan oldalak, tele érthetetlen cikkekkkel.

– De így nem kapsz elismerést, Ralph bácsi! – ellenkezett az ifjú Foster, aki akkoriban kezdte meg pályája felsőoktatásban töltendő részét, és meglehetősen idealizmussal állt a dologhoz. – Szörnyű kutató lenne belőled.

– Kapok elismerést – felelte Nimmo. – Egy percig se gondold, hogy nem kapok. Persze, egy biokémikus vagy egy strato-meteorológus nem cserélne velem, de azért elég jól megfizetnek. Találd ki, mi történik, ha a Bizottság megvonja a tudományos

publikációs támogatást egy első osztályú kémikustól! Inkább keményebben küzd a pénzemért vagy egy hozzám hasonló fickó pénzéért, mintsem vegyen egy ionografikus felvevőt.

Szélesen elvigyorodott és Foster visszavigyorgott. Kifejezetten büszke volt pocakos, kerek képű és tömpe ujjú bácsikájára, aki hiúságában hiábavalóan ráfésülte ritkás haját sivárodó fejtetőjére és úgy öltözött, mint egy rosszul összehordott szénakazal, mert az efféle hanyagság a védjegyének számított. Egyszerre szégyenkezett miatta és feszítette a büszkeség.

Aznap Fosternek egyáltalán nem volt kedve vigyorogni, amikor belépett bácsikája rendetlen lakásába. Mindketten öregedtek kilenc évet azóta a beszélgetés óta. E kilenc év során a tudomány minden részéből érkeztek iratok, amelyeket Ralph bácsinak kellett kicsiszolnia, és amelyeknek mindegyikéből bekúszott valamennyi ismeret a bácsi nagy befogadóképességű agyába.

Nimmo magnélküli szőlőt eszegetett, egyesével dobálta be a szemeket a szájába. Odadobott egy fürtöt Fosternek, akinek épp csak sikerült elkapnia a gyümölcsöt, azután lehajolt és összeszedegette a röptében és a becsapódástól lepotyogott szemeket.

– Hagyjad! Ne is törődj velük! – legyintett Nimmo. – Hetente egyszer jön valaki takarítani. Mi a helyzet? Gondok vannak a támogatásigénylő irományoddal?

– Igazából még bele sem kezdtem.

– Tényleg? Mozdulj rá, fiú! Talán arra vársz, hogy felajánljam a segítségemet az összeállításához?

– Nem engedhetném meg magamnak az áraidat.

– Ugyan már! A családban marad. Adj nekem minden kiadási jogot és nem is kell elővenned a pénztárcádat.

Foster bólintott:

– Ha komolyan gondolod, akkor legyen.

– Legyen hát.

Az üzlet felért egy szerencsejátékkal, de Foster eleget tudott Nimmo írástudományáról ahhoz, hogy felismerje benne a kifizetődő lehetőséget. Valami közérdeklődést keltő, drámai felfedezés a törzsi közösségekről, egy új műteti eljárással kapcsolatban vagy a spationautika bármely ágában komoly jövedelemforrást jelentő cikkekhez vezethet a kommunikációs tömegmédiában.

Például Nimmo készítette el tudományos fogyasztásra azt a munkairat-sorozatot, amelyben Bryce és társai két rákvírus kifinomult felépítéséről adtak leírást. Csekély ezeröttszáz dollárt kért a munkáért és persze a publikációs jogokat. Ezután exkluzív forgatókönyvet írt ugyanebből, egy trimenzionális videóhoz dramatizálta az anyagot húszezer dolláros előlegért és százalékos jutalékért, amely utóbbi még öt év elteltével is csordogált.

Foster a lényegre tért:

– Mit tudsz a neutrínikáról, bácsikám?

– A neutrínikáról? – Nimmo meglepettnek tűnt. – Ezen dolgozol? Azt hittem, a pszeudo-gravitációs optika érdekel.

– Igen, a p.g.o. a területem. Csak úgy érdeklődöm.

– Ördögtől való dolog az ilyen kérdezősködés. Átlépsz egy határt. Tudod, ugye?

– Nem hinném rólad, hogy hívod a Bizottságot csak mert kicsit kíváncsiskodom.

– Lehet, hogy ezt kellene tennem, még mielőtt valami bajba keveredsz. A kíváncsiság szakmai ártalom a tudósoknál. Láttam már ilyesmit. Valaki csendben halad egy probléma mentén, azután a kíváncsiság elvezeti egy különös kitérőhöz. A végén már annyira keveset foglalkozik az eredeti problémával, hogy az nem lesz elég a projekt megújításához. De ennél többet is láttam...

– Csak annyit szeretnék tudni – erőltette Foster –, hogy mi ment át a kezeden az utóbbi időben a neutrínika témájában?

Nimmo hátradólt és elgondolkodva rágcsált egy szőlőszemet. – Semmi – válaszolta végül. – Úgy általában semmi. Nem emlékszem, hogy valaha is láttam volna neutrínikával kapcsolatos munkát.

– Hogyan? – Fosteren látszott, hogy meglepődött. – Akkor ki végezte a munkát?

– Most, hogy kérdezed, nem is tudom. Nem emlékszem rá, hogy valaki is beszélt volna erről az éves konferenciákon. Nem hiszem, hogy bárki is dolgozott volna vele.

– Miért?

– Hé, hé, lassíts! Nem csináltam semmit! Úgy hiszem...

Foster elkeseredett arcot vágott:

– Nem tudod biztosan?

– Hmm. Elmondom, mit tudok a neutrínikáról. A neutrínómozgások és az ebben részt vevő erők alkalmazható...

– Persze, persze. Ahogy az elektronika az elektronok mozgásával és az ebben részt vevő erők alkalmazhatóságával foglalkozik, a pszeudo-gravitika pedig a mesterséges gravitációs mezők alkalmazhatóságával. Nem ezért jöttem hozzád. Csak ennyit tudsz?

Nimmo megőrizte egykedvű nyugalmát:

– Emellett a neutrínika az időbenezés alapja is. Ez minden, amit tudok.

Foster összehunva süppedt bele székébe és erőteljesen masszírozni kezdte az arcát. Mélységes elégedetlenséget érzett. Bár nem fogalmazta meg konkrétan a gondolatot, de biztosnak érezte, hogy Nimmo valami friss jelentéssel fog előjönni, megemlíti a modern neutrínika néhány érdekesítő eredményét, és végül úgy küldi vissza Potterley-hez, hogy felhívhatja az idősödő történész figyelmét a tévedésére, adatainak félrevezető mivoltára és következtetésének hibáira.

Azután pedig visszatérhet a saját munkájához.

De ez...

Szóval nem nagyon foglalkoznak a területtel, gondolta dühösen. Ez máris azt jelenti, hogy szándékosan elnyomják az ágazatot? Mi van, ha a neutrínika egyszerűen csak terméketlen, mint irány? Lehet, hogy az. Nem tudom. Potterley sem tudhatja. Miért vesztegetnénk el az emberiség intellektuális forrásait a semmire? De az is lehet, hogy valamilyen érthető okból a munkát titkosították. Meglehet...

A gondot inkább az jelentette, hogy tudnia kellett! Nem hagyhatta úgy a dolgokat, ahogy azok aktuálisan álltak!

Rövid szünet után ismét megszólalt:

– Van bármilyen szöveg a neutrínikáról, Ralph bácsi? Mármost egy tiszta és érthető szöveg. Valami az alapokról.

Nimmo elgondolkodott, szilvaképe kikerekedett a sóhajok sorozatától. – Istenverte kérdéseid vannak ám! Az egyetlen, amiről valaha is hallottam, az a Sterbinski

és még valaki írta könyv. Sohasem láttam, de egyszer felbukkant valamivel kapcsolatban... Sterbinski és LaMarr.

- Ez az a Sterbinski, aki feltalálta a kronoszkópot?
- Azt hiszem, igen. Ez csak azt bizonyítja, hogy jó könyvnek kell lennie.
- Van újabb kiadása? Sterbinski harminc éve meghalt.

Nimmo megvonta a vállát és nem válaszolt.

- Ki tudod deríteni?

Néhány pillanatig csendben ültek, csak Nimmo széke tiltakozott nyekeregve a testes férfi fészkelődése ellen. Azután a tudományos író visszakérdezett:

- Elmondod, mi ez az egész?
- Nem tehetem. Segítesz, Ralph bácsi? Szerzel egy másolatot a szövegről?
- Nos, mindent, amit a pszeudo-gravitikáról tudok, azt tőled tanultam. Hálásnak kellene lennem. Tudod mit? Segítek, de csak egy feltétellel.

- Mi lenne az?

Az idősebbik férfi tekintete hirtelen megkomolyodott:

- Az, hogy óvatos leszel, Jonas. Egyértelműen túlmentél a saját területed határain. Ne cseszd el a karriered a kíváncsiskodással olyasvalami iránt, amire nem szerződöttél le és semmi közöd hozzá! Értem?

Foster bólintott, de valójában oda sem figyelt. Gondolatai dühödten kergették egymást.

Egy egész héttel később Ralph Nimmo kerekded alakja felbukkant Jonas Foster kétszobás kampuszlakásában, és rekedten suttogetta el a híreket:

- Van neked valamim.
- Mi? – kérdezte a tanár izgatottan.
- A Sterbinski és LaMarr egy másolata. – Azzal elő is rántotta, vagy legalábbis megmutatta a sarkát bő felsőkabátja alatt.

Foster szinte automatikusan pillantott az ajtó és az ablakok felé. Megbizonyosodott róla, hogy csukva vannak és még idejekorán be is árnyékolta őket. Kinyújtotta a kezét.

A tok bevonata pergett az anyag előregedése miatt, és benne maga a film már megfakult, meg is merevedett. Foster élesen felcsattant:

- Ennyi?
- Ha kérhetném, hogy mutass némi hálát, fiam! – jegyezte meg Nimmo és egy nyögéssel leült, azután egy almát húzott elő kabátja külső zsebéből.
- Ó, hát köszönöm, csak kissé öreg a másolat.
- És még ehhez is szerencse kellett. Próbáltam szerezni egy filmváltozatot a Kongresszusi Könyvtárból. Nem ment. Letiltották a könyvet.

- Akkor ezt hogy szerezted?

- Elloptam. – Recsegye harapdálta körbe a csutkát. – New York-i Közkönyvtár.
- Nem értem.
- Pedig egyszerű. Természetesen bejáratos vagyok a raktárba, és csak át kellett lépnem a lánckorláton, amikor senki sem volt a közelben. Kiástam és kisétáltam vele. Nagyon jóhiszeműek. Mindegy, senki sem fogja keresni egy éven belül. ...De azért jobb, ha senki sem látja meg nálad, kedves unokaöcsém.

Foster úgy bámult a filmszalagra, mintha az ténylegesen felforrósodott volna a kezében.

Nimmo eldobta a csutkát és előbányászott még egy almát. – A vicces az, hogy enél újabb írást nem találtam a neutrínikáról. Se egy monográfia, se egy értekezés, se legalább egy munkanapló. A kronoszóp óta semmi.

– Aha – bólintott Foster, de a gondolatai már máshol jártak.

Esténként Foster Potterley-ék házában dolgozott. Ez ügyben nem bízott meg a kampusz lakásban. Ez az esti munka lassan sokkal valóságosabbá vált számára, mint a támogatási kérvénye. Időnként eszébe jutott és felsejlett benne némi aggodalom, de utóbb már ez is elmaradt.

Munkája eleinte csak annyiból állt, megnézte és újra megnézte a filmre vett szöveget. Később már el is gondolkodott rajta (néha akkor, amikor a film egy szakasza kifutott a zsebetítőből és ő nem fűzte be újra).

Néha Potterley is bejött, hogy beleolvasson. Szégyenlősen mohó tekintettel ült le, mintha arra számított volna, hogy a gondolatfolyamatok megszilárdulnak és megjelennek a helyiségben. Fostert csak kétféleképpen zavarta meg; nem engedte, hogy rágyújtson és néha beszélt hozzá.

Nem beszélgettek, szinte sohasem beszélgettek. A professzor halk monológot adott elő, bár nagyon úgy tűnt, hogy nem igazán akar figyelmet kelteni vele. Inkább mintha csak a saját feszültségét adta volna ki.

Karthágó! Mindig csak Karthágó!

Karthágó, az antik Mediterráneum New York-ja. Karthágó, kereskedőbirodalom és a tengerek királynője. Karthágó, Szirakuza és Alexandria példaképe. Karthágó, az ellenségei által gonosszá tett és önmaga védelmében fel nem szólaló ország.

Róma legyőzte, azután elűzte Szicíliáról és Szardíniáról, de visszatért, hogy több mint kárpótolja magát a veszteségekért az új spanyol birtokokkal, majd felnevelte Hannibált, aki tizenhat éven keresztül terrorizálta a rómaiakat.

Végül ismét veszített, megbékélt sorsával és ha megtörve is, de sikerült újjáépítenie magát a számára még megmaradt, jócskán összezsugorodott területen. Ez utóbbi oly jól sikerült, hogy a féltékeny Róma újfent háborút fontolgatott. Karthágó lakói már csak a két kezükre és a kitartásukra számíthattak, ezekkel építettek új fegyvereket és kényeszerítettek ki kétéves háborút, amely a város végső pusztulásához vezetett. A karthágóiak inkább saját égő házuk lángjai között haltak meg, mintsem megadják magukat.

– Hát harcolnának az emberek egy városért és egy olyan szörnyű életért, amilyenek az antik szerzők leírták az ottani viszonyokat? Hannibál jobb hadvezér volt bármelyik rómainál és a katonái abszolút hűséggel szolgáltak alatta. Még a legmegkegyeseredettebb ellenségei is tisztelték. Ő is karthágói volt. Divatos azt mondani erre, hogy atipikus karthágói volt, jobb a többieknél, disznók elé szórt gyöngy. De akkor miért volt annyira hűséges hazájához egészen a haláláig, amely több esztendőnyi száműzetést követően érte el. Úgy beszélnek Moloch-ról...

Foster nem mindig figyelt oda, de néha nem tehetett róla és akaratlanul is meghallgatta. Megborzongott és émelyegni kezdett a gyermekáldozat hallatán.

Azonban Potterley buzgón továbbment:

– Ahogy más sem, ez sem igaz. Ez egy huszonötezer éves lejárata, amit a görögök és a rómaiak kezdtek el. Nekik is megvoltak a maguk rabszolgái, keresztre feszítései és kínzásai, meg a gladiátorviadalai. Ők sem voltak szentek. A Moloch-sztori olyasvalami, amit a későbbi korokban háborús propagandának neveztek, maga

a nagy hazugság. Be tudom bizonyítani, hogy hazugság volt. Be tudom bizonyítani, és a Mennyekre mondom... be is fogom...

A végén már csak mormolt magában, buzgón fogadkozott.

Potterley-né szintén meglátogatta, bár nem olyan gyakran, inkább csak kedden és csütörtökön, amikor a professzor esti kurzust tartott az egyetemen és nem lehetett jelen.

A nő többnyire csak ült csendben, nem beszélt, csak bámult azzal az üres tekintetével a bágyadt tésztaképében, egész tartása távoli volt és visszahúzódó.

Amikor először beült a szobába, Foster esetlenül próbálta kiküldeni.

Potterley-né színtelen hangon kérdezett vissza:

– Zavarom talán?

– Nem, természetesen nem – hazudott a fiatalember nyugtalanul. – Csak arról van szó, hogy... – Nem tudta befejezni a mondatot.

A nő bólintott, mintha meghívást fogadott volna el, és ott maradt. Azután kinyitotta a magával hozott szövetszatyrot, vitronlapokat vett elő belőle és kifinomult, jól begyakorolt mozdulatokkal összeszőtte őket két vékony, négyzetes depolarizáló rúd segítségével, amelyek úgy néztek ki a drótozatuk miatt, mintha egy nagy pókot tartott volna a kezében.

Egy este halkán megszólalt:

– A lányom, Laurel egykorú magával.

Foster egyszerre lepődött meg a váratlan hangtól és a szavak tartalmától. – Nem tudtam, hogy van egy lányuk, Mrs. Potterley – válaszolta.

– Meghalt. Már évekkel ezelőtt.

Az ügyes kezek között a vitron lassan felvette egy ruhadarab alakját, de Foster egyelőre még nem tudta beazonosítani. Nem tehetett mást, mint ostobán azt motyogta:

– Sajnálom...

Potterley-né felsóhajtott:

– Gyakran álmodom róla. – Távolba révedő, kék szemét a fiatalemberre emelte. Foster összerezett és elfordította a tekintetét.

Egy másik este, miközben egy enyhén rátapadt vitronlapot szedett le a ruhájáról, a nő ezt kérdezte:

– Egyébként mi az az időbenzés?

A szavak egy kifejezetten hosszú és összetett gondolatmenetet szakítottak meg, ezért Foster a kelleténél talán erőteljesebben csattant fel:

– Dr. Potterley el tudja magyarázni.

– Megpróbálta. Ó, igen, mondott valamit. De szerintem kissé türelmetlen velem. Többnyire kronoszkópiának nevezi. Ez olyan, mintha a múltbeli dolgokat néznénk a trimenzionálison? Vagy inkább kis pontmintázatokat készít, mint a számítógépe?

Foster enyhe utálattal pillantott le saját kézi számítógépére. Hasznos eszköznek tartotta, de minden műveletet kézzel kellett betáplálni és a válasz kódolva érkezett. Ha használhatná az iskola egyik számítógépét... Miért is ábrándozik ilyesmiről, amikor már így is elég feltűnőnek érezte magát, amikor minden este egy kézi számítógéppel távozott az irodájából.

– Még sohasem láttam kronoszkópot – válaszolta –, de úgy vélem, hogy képeket láthatunk vele és hallatszanak a hangok is.

– Azt is hallani, amit az emberek beszélnek?